กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

มารู้จักพืชกระท่อมกันเถอะ

ตอนที่ 1 พืชกระท่อมกับวิถีชีวิตคนไทย

พืชกระท่อม (kratom) มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทย
มาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของพี่น้องชาวใต้
ซึ่งจะเคี้ยวใบกระท่อม เพื่อหวังกระตุ้นประสิทธิภาพในการทำงานเป็นหลัก
ช่วยให้ทำงานได้ทนทานมากขึ้น อีกทั้งยังใช้เป็นยารักษาโรค
และใช้ในการเข้าสังคม สังสรรค์กันในกลุ่มเพื่อน
เป็นของว่างในการต้อนรับแขกที่มาเยือน
สร้างความสัมพันธ์ที่ดีของผู้คนในชุมชน
ซึ่งจะพบต้นกระท่อมได้ทั่วไปในครัวเรือนของพื้นที่ภาคใต้

จาก หนังสือบทสรุปของพืชกระท่อม
ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด หน่วยระบาดวิทยา
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

มารู้จักพืชกระท่อมกันเถอะ

ตอนที่ 2 ประเภทของพืชกระท่อมและการขยายพันธุ์

พืชกระท่อม (*Mitragyna speciosa* (Korth.) Havil.)

เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูงประมาณ 15-30 เมตร เป็นพืชวงศ์เดียวกับกาแฟ (RUBIACEAE)
มีชื่อเรียกหลายชื่อ ทางใต้เรียก ท่อม (thom) ภาคกลางเรียก อีถ่าง
มาเลย์เรียก เบี๊ยะ (biak) หรือ เคอตุ่ม (ketum) หรือ เซบัท (sepat)

ลักษณะใบกระท่อมที่พบในประเทศไทยมี 3 ชนิด ได้แก่

ชนิดก้านใบแดง

ชนิดก้านใบเขียว (แตงกวา)

ชนิดขอบใบหยัก (ยักษ์ใหญ่, หางกั้ง)

การขยายพันธุ์

โดยลักษณะของพืชกระท่อมจะขึ้นกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความอุดมสมบูรณ์ รวมไปถึงระดับความชุ่มชื้นของดิน
พืชกระท่อมจัดเป็นไม้ประจำถิ่นของประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ด, การปักชำในกระบะดิน, การทาบกิ่ง, การตอนกิ่ง และการติดตา

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

มารู้จักพืชกระท่อมกันเถอะ

ตอนที่ 3 พืชกระท่อมและสารออกฤทธิ์

มีสารออกฤทธิ์ในกลุ่มอัลคาลอย์ (alkaloid) ที่สำคัญคือ สารมิตรากัยนีน (mitragynine) ซึ่งมีสรรพคุณในการรักษาอาการปวด และมีแนวโน้มในการพัฒนาไปเป็นยาแก้ปวด เช่นเดียวกับมอร์ฟีน ซึ่งใช้บรรเทาอาการปวดในผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย

การสะสมสารมิตรากัยนีน (mitragynine) ของพืชกระท่อมพบมากบริเวณ "ใบ" ซึ่งขึ้นอยู่กับฤดูกาล ความชื้น และสภาพของดินที่ปลูกด้วย มีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบปริมาณสารมิตรากัยนีน (mitragynine) ในใบกระท่อมของไทยและมาเลเซีย พบว่า สารมิตรากัยนีน (mitragynine) จากใบกระท่อมของไทยมีปริมาณมากกว่าของมาเลเซียถึง 5 เท่า ซึ่งถือเป็นข้อได้เปรียบด้านปัจจัยทางสภาพแวดล้อมและต้นทุนทางพันธุศาสตร์ในการพัฒนาต่อยอดเป็นยารักษาโรคในอนาคต

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

มารู้จักพืชกระท่อมกันเถอะ

ตอนที่ 4 พืชกระท่อมกับผลการศึกษาฤทธิ์เบื้องต้น

ลดปวด และคลายกล้ามเนื้อ

สารมิตรากัยนีนในใบกระท่อมออกฤทธิ์คล้ายกับมอร์ฟีนจากฝิ่น ทำให้การรับรู้ความรู้สึกเจ็บปวดลดลง และสาร 7-ไฮดรอกซีมิตรากัยนีนยังมีฤทธิ์ระงับปวดได้ดีกว่ามอร์ฟีน และอาการข้างเคียงที่ทำให้เกิดอาการท้องผูกน้อยกว่าผลที่เกิดจากมอร์ฟีน และมีผลทำให้กล้ามเนื้อลายคลายตัว ซึ่งอาจทำให้ลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อได้

ลดน้ำตาลในเลือด

สารมิตรากัยนีนใบกระท่อมเพิ่มอัตราการนำน้ำตาลกลูโคสเข้าสู่เซลล์กล้ามเนื้อ ซึ่งสอดคล้องกับตำรับยาที่แพทย์พื้นบ้านที่ใช้ใบกระท่อมรักษาโรคเบาหวาน

ลดความอยากอาหาร

ผู้ที่ใช้พืชกระท่อมเป็นประจำ จะไม่พบภาวะอ้วน อาจเนื่องจากทำงานได้มากขึ้น และพบว่าคนที่เคี้ยวพืชกระท่อมเพื่อการทำงานจะมีการรับประทานอาหารโดยปกติเพียง 2 มื้อต่อวันเท่านั้น หรือสามารถทำงานได้ตลอดทั้งวันโดยที่ไม่รับประทานอาหารในเวลาเที่ยงเนื่องจากผู้ที่ใช้พืชกระท่อมให้ข้อมูลว่าไม่หิว

บรรเทาอาการท้องเสีย

สารมิตรากัยนีนสามารถลดการหดตัวของลำไส้เล็กส่วนต้น ลดการเคลื่อนที่ของอาหารในลำไส้เล็ก ซึ่งมีผลลดอาการท้องเสียได้ดี

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

มารู้จักพืชกระท่อมกันเถอะ

ตอนที่ 5 พืชกระท่อมกับการแพทย์แผนไทย

ใบกระท่อม

เป็นส่วนประกอบในตำรับยาทางการแพทย์แผนไทยในการรักษาอาการท้องเสียและรักษาโรคบิด ซึ่งจะใช้ใบกระท่อมร่วมกับสมุนไพรรสฝาดอื่น ๆ เช่น สีเสียด เปลือกทับทิม เปลือกมังคุด เป็นต้น <u>โดยจะใช้ใบกระท่อมเป็นตัวยารองเท่านั้น</u>

ยกเว้นตำรับยาประสะกระท่อม ที่มีสรรพคุณช่วยปรับธาตุ และปรับสมดุลของร่างกาย ซึ่งจะใช้ใบกระท่อมครึ่งหนึ่งของตัวยาทั้งหมด และยาทำให้อดฝิ่น จะใช้ใบกระท่อมมากกว่าตัวยาอื่น ๆ

การตั้งตำรับยาที่มีส่วนประกอบของใบกระท่อมหรือสมุนไพรอื่น ๆ สามารถกระทำได้โดยแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนไทยประยุกต์ที่มีใบประกอบวิชาชีพ หรือหมอพื้นบ้านที่มีใบรับรองการเป็นหมอยาสมุนไพรไทยเท่านั้น

จาก หนังสือบทสรุปของพืชกระท่อม

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

มารู้จักพืชกระท่อมกันเถอะ

ตอนที่ 6 พืชกระท่อมกับการรักษาโรค ตามภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน

หมอพื้นบ้านทางภาคใต้ใช้พืชกระท่อมในการรักษาโรคหรือบรรเทาอาการต่าง ๆ ดังนี้

แก้ท้องเสีย ปวดท้อง

1.ใช้เปลือกต้นกระท่อม เปลือกต้นสะเดา เปลือกต้นมะขาม หนักอย่างละ 50 กรัม หัวขมิ้นชัน หัวกระทือ อย่างละ 1 หัว เผาไฟพอสุก ต้มรวมกับน้ำปูนใสและน้ำธรรมดาอย่างละเท่า ๆ กัน ดื่มครั้งละ 2 - 3 ช้อนแกง เมื่อหายจึงหยุด
2.ต้มใบกระท่อม 10 ใบ กับน้ำ ดื่ม 3 ช้อนแกง เช้า - เย็น จนหาย

แก้ปวดเมื่อย

นำเถาวัลย์เปรียง มะคำไก่ มะแว้งต้น มะแว้งเครือ เถาโคคลาน เถาสังวาลพระอินทร์ หญ้าหนู ต้นผักเสี้ยนผี แก่นขี้เหล็ก ใบมะกา อย่างละ 1 ส่วน เนื้อในฝักราชพฤกษ์ 5 ฝัก ใบกระท่อม 2 ส่วน เถากำแพงเจ็ดชั้น 3 ส่วน ต้ม 3 เอา 1 ใช้ดื่มก่อนอาหาร เช้า - เย็น ครั้งละ 100 - 200 มิลลิลิตร

แก้ไอ

ต้มใบกระท่อมสด 1 - 2 ใบ กับน้ำ เติมน้ำตาลทรายแดง ดื่มแก้ไอ หรือเคี้ยวใบสด โดยแยกเอาก้าน และเส้นกลางใบออก จากนั้นคายกากทิ้ง และดื่มน้ำตามมาก ๆ

รักษาโรคเบาหวาน

ใช้ใบกระท่อมไม่เกิน 7 ใบ ใบอินทนิล 7 ใบ หญ้าลูกใต้ใบ ใบพุทรา หัวพุทธรักษา อย่างละ 1 กำมือ นำไปต้มแค่พอเดือด (ประมาณ 15 นาที) ดื่มวันละ 1 ถ้วยชาต่อมื้ออาหาร โดยดื่มก่อนอาหาร

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

มารู้จักพืชกระท่อมกันเถอะ

ตอนที่ 7 การบริโภคพืชกระท่อมตามภูมิปัญญาชาวบ้าน

โดยทั่วไปชาวบ้านมักใช้พืชกระท่อมในช่วงกลางวัน เพื่อช่วยในการทำงาน ทำให้มีเรี่ยวแรงในการทำงานเพิ่มขึ้น และสามารถทนต่อสภาพอากาศที่ร้อนได้ตลอดทั้งวัน และช่วงเย็นจะใช้สำหรับสังสรรค์หรือ ช่วยให้สดชื่น กระปรี้กระเปร่า และไม่ง่วง ซึ่งจะนิยมใช้ในกลุ่มอาชีพพนักงานขับรถและทำสวนยาง

การบริโภคพืชกระท่อมของชาวบ้านแบบดั้งเดิม นิยมใช้ใบสดประมาณ 1 – 3 ใบ โดยการลอกก้านใบออกและเคี้ยวเฉพาะส่วนที่เป็นเนื้อใบ วันละ 3 ครั้ง เช้า กลางวัน เย็น เมื่อเคี้ยวจนจืดก็จะคายกากทิ้ง หากไม่คายกากทิ้งหรือกลืนลงไปเลย อาจทำให้เกิดโรคทางเดินอาหารอุดตันจากกากของพืชกระท่อมได้

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

มารู้จักพืชกระท่อมกันเถอะ

ตอนที่ 8 การใช้พืชกระท่อมเพื่อทดแทนสารเสพติด

ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ที่มากพอที่จะสรุปได้ว่า พืชกระท่อมสามารถใช้เป็นยารักษาผู้ที่ติดยาบ้า เฮโรอีน หรือสารเสพติดชนิดอื่น ๆ ได้

จาก หนังสือบทสรุปของพืชกระท่อม
ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด หน่วยระบาดวิทยา
คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

มารู้จักพืชกระท่อมกันเถอะ

ตอนที่ 9 พืชกระท่อมกับผลกระทบต่อสุขภาพ

ท้องผูก

พืชกระท่อมมีสารสำคัญที่ใช้บรรเทาอาการท้องเสีย
แต่หากใช้เป็นประจำจะก่อให้เกิดอาการท้องผูก
โดยเฉพาะการใช้แบบไม่คายกากทิ้ง

ผอม

ผู้ใช้พืชกระท่อมบอกว่า เมื่อใช้พืชกระท่อมแล้วจะไม่รู้สึกหิว
หรืออยากกินข้าว และสามารถทำงานได้มากขึ้น
บางรายที่ใช้กระท่อมมานานและใช้ในปริมาณมากจะมีอาการเบื่ออาหาร

สุขภาพช่องปาก

ผู้ที่ใช้พืชกระท่อมเป็นเวลานานและเคี้ยวใบกระท่อมเกือบตลอดทั้งวัน
โดยเฉพาะผู้ที่ไม่เอาก้านใบออกจะทำให้เศษก้านที่แข็งอาจทิ่มเหงือก
เกิดการอักเสบ ปวดฟัน เสียวฟัน และมีกลิ่นปากได้

อาการกลัวฝน

อาการกลัวฝนมักเกิดกับผู้ที่ใช้พืชกระท่อมเป็นเวลานาน
ผู้ใช้พืชกระท่อมเล่าว่า เมื่อไหร่ที่ฝนตกเขาจะรู้สึกหนาวเย็นเข้ากระดูก
ปวดกล้ามเนื้อ ปวดข้อแขน ขา ไอ น้ำมูกไหล และมีอาการหนาวสั่น

เลือดข้น

ผู้ใช้พืชกระท่อมจำนวนหนึ่งให้ข้อมูลว่า
เมื่อกินพืชกระท่อมไปนาน ๆ
จะมีอาการเลือดข้น ตัวซีด

จาก หนังสือบทสรุปของพืชกระท่อม

www.dtam.moph.go.th
Call Center 02 591 7007
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
@DTAM

ผลิตและเผยแพร่โดย กลุ่มงานสื่อสารองค์กร

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

มารู้จักพืชกระท่อมกันเถอะ

ตอนที่ 10 การปลดล็อกพืชกระท่อม

พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2564 ปลดล็อกพืชกระท่อมออกจากบัญชียาเสพติด ประเภทที่ 5

ทำให้ชาวบ้านทั่วไปสามารถปลูกพืชกระท่อม เอาไว้ครอบครอง และสามารถซื้อ ขาย หรือนำมาบริโภคได้อย่างเสรี ไม่ผิดกฎหมาย เว้นแต่ การนำไปผสมหรือปรุงเพิ่มเติม ที่ยังคงผิดกฎหมายและต้องรับโทษ

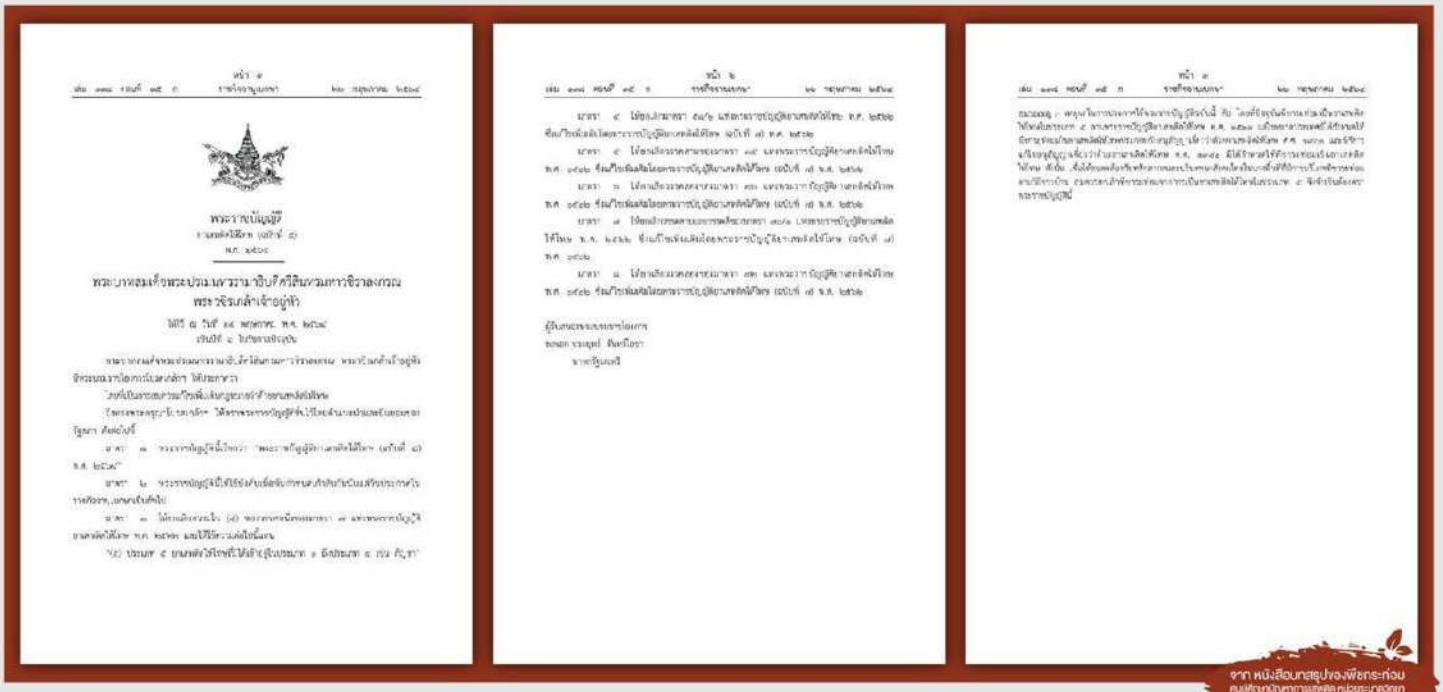

พระราชบัญญัติ
ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๘)
พ.ศ. ๒๕๖๔

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ
พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔
เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราโชวาทให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

ไทยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗ วรรคสาม ให้ตราพระราชบัญญัติจำกัดเสรีภาพของบุคคลโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๖๔"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดห้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๔) ของมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๑๕ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

"(๔) ประเภท ๔ ยาเสพติดให้โทษที่ให้จำกัดปริมาณ ๑ ถึงประเภท ๑ ท่อ ที่ราก

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกมาตรา ๕๗/๒ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๙๕ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๐๑ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกมาตรา ๑๑๑/๑ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๑

ผู้รับสนองพระบรมราโชการ
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี

สมเหตุผล : เพราะในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ "เพื่อที่จะจำกัดเสรีภาพของเจ้าของยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๑๕ และให้ตราพระราชกำหนดให้ถือว่าพืชกระท่อมเป็นยาเสพติดให้โทษ ประเภท ๕ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๑๕ และจำกัดเสรีภาพของผู้ปลูกพืชกระท่อมว่าห้ามมิให้ปลูกพืชกระท่อมเว้นแต่เป็นการปลูกเพื่อการค้าตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องยกเลิกข้อยกเว้นที่ให้ปลูกพืชกระท่อมเพื่อการค้าได้ ซึ่งเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลที่ประกอบอาชีพการปลูกพืชกระท่อมเพื่อการค้าเป็นการเฉพาะ อันเป็นการกำหนดให้ผู้ประกอบการเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ ซึ่งจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

จาก หนังสือบทสรุปของพืชกระท่อม
ศูนย์ศึกษาปัญหาการแสพติดกระท่อมและกัญชา
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่